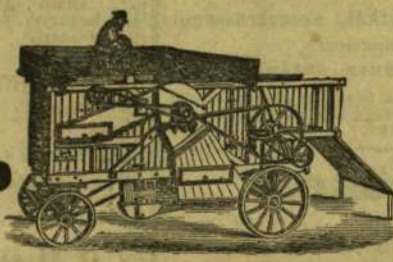

KOTZÓ PÁL

Budapest, üllői ut 18. sz.

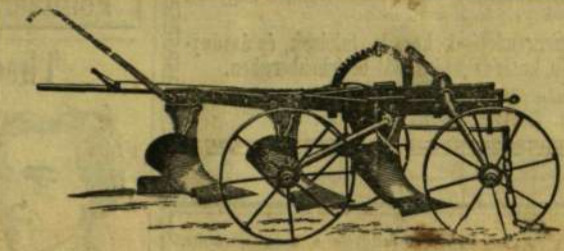
Ajánlja a május hó 2-án Adán tartott ekeversenyen az első díjjal: arany éremmel és a második díjjal: ezüst éremmel kitüntetett szabadalmazott

továbbá:

járgánycséplőgépeit, tisztító szerkezettel vagy anélkül,

rostákat, trieuróket stb. Árjegyzékek bérmentve.

továbbá: gőzmozgonyait fa-, szén és szalmafűtéshez, gőzcséplőgépeit üszögtisztító készülékkel, a gabonát piaczképesen adják zsákokba.

Pagliano Ernő tanár vértisztító szörpje

Nápolyban, 4 Galata San Marco, Pagliano Ernő tanár házában lesz előírva. A florenzi ház bezáratott, miután az egész üzlet Nápolyba lett áttéve.

Pagliano Ernő tanár az egyetlen, mivel nagybátyja Pagliano Jeromos tanár értékes fölfedezésének titkát közölte, a mint ezt, ha szükséges lenne, jogi erejű okiratokkal is bebizonyíthatja.

Jelenben Pagliano Ernő tanár az egyedüli készítője a valódi Pagliano-szörpnek; e nyilatkozat azért tétetik, hogy több senki se legyen a számos hamisító által rászédhető.

Szörp árcsokkében 1.40 Ft. pohorokban per egyenlő kivétel 1.40 ltra. 622

VASÁRNAPI UJSÁG

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG évi egész évre 12 frt. POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre ... 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt. félévre ... 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt. félévre ... 3 * Kihirdési előfizetésekre a postaihoz meghatározott viteldíj is eszolandó.

26-ik szám 1881. BUDAPEST, JUNIUS 26. XXVIII. évfolyam.

EREDETI RANSOMES, HEAD & JEFFERIES

GROSSMANN J.
Váci körút 76-ik szám alatt BUDAPEST az osztr. államvaspálya közelében.

Eredeti Hofherr Eredeti Mayer Eredeti Jefferies

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapestben (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

Legujabb füzet!

1881. Junius. 54-ik sz. Ára füzve 1 forint. BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbízásából

szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALMA:

- I. A KÖZÖS ÜGYEK ÉS A FORRADALOM. (I.) — Salamon Ferenczről.
- II. ANGLIA IRODALMA. (III.) — Mac-Carthy után, angolból. Belényesi Gáboról.
- III. MAGYARORSZÁG ADÓRENDSZERE 1780-ban. — Marczali Henrikől.
- IV. OXFORD ÉS CAMBRIDGE. (I.) — Felméri Lajostól.
- V. A MAGYAR BIRTOKOS OSZTÁLY HANYATLÁSA. — Asbóth Jánostól.
- VI. A TENGEREK ELOSZLÁSÁNAK VÁLTOZÁSA. — Roth Samutól.
- VII. A BÜNBÁNÓ. Elbeszélés. — Naumov Miklós után, oroszról. Asbóth Oszkártól.
- VIII. KÖLTEMÉNYEK: Erdélyi János hagyományából. I. Szokoltészet. II. Késő tavasz. III. Este.
- IX. ÉRTESÍTŐ: Kossuth Lajos: *Irataim az emigrációból*. M. H. — Kotzebue W.: *August von Kotzebue: Urtheil der Zeitgenossen und der Gegenwart*. Heinrich G. — *Butler czikkei Magyarországról az Encyclopaedia Britannicában.*

BUDAPESTI SZEMLE, mely eddig évenként hatszor jelent meg, 80—90 lnyvi tartalommal, 1881 január 1-től kezdve havi szemlévé változott át s megjelent évenként tizenkétszer 120 lnyvi tartalommal, az eddigi előfizetési ár mellett.

A Budapesti Szemle tájékoztatni igyekszik a magyar közönséget az eszmék-ről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a szaktudomány és a művelt közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. E mellett az újabb folyamban szélesebb tért nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. t. akadémia nemzetgazdasági bizottságától támogatva.

Megjelen évenként tizenkétszer 10 lnyvi havi füzetekben. Előfizetési ár bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

Minden egyes füzet külön kapható: ára 1 frt.

Az előfizetési pénzek az alulírt társulat kiadó hivatalába küldendők be, vagy a könyvtárusokhoz, a kik szintén föl vannak hatalmazva elfogadásukra.

Franklin-Társulat.

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapestben.

A MAGYAR ORSZÁGGYÜLÉSEK VALLÁSÜGYI TÁRGYALÁSAI

A REFORMATIÓTÓL KEZDVE.

IRTA ZSILINSZKY MIHÁLY.

ELSŐ KÖTET: A REFORMATIÓTÓL A BÉCSI BÉKEIG. (1523—1608.)

Ára füzve 3 frt.]

Mohai savanyuviz Agnes-forrás.

A mohai savanyuviz egyike hazánk legzsenávdusabb vizeinek s annak fel-találása bizonyára a már meglevők mellett is úgy a gyógy-, mint a közhasználat-ban nyereség. A mi e vizek gyógytani hasznait illeti: kitünő szolgálatot tesz főleg az emésztési zavaroknál s a gyomornak az idegrendszer bántalmain alapuló bajjaiban. Általában e víz mindazon kóroknál kiváló figyelmet érdemel, melyekben a szervi élet támogatása és az idegrendszer fölfokozása kívánatos.

Borral használva, máris kiterjedt kedveltségnek örvend.

Bővebb értesítés kívánatra ingyen szolgáltatik.

Friss töltésben mindenkor kapható

ÉDESKUTY L.

m. k. udvari szállítónál Budapest, Erzsébet tér 7.

Ugyszintén minden gyógyszerárban, fűszerkereskedésben és vendéglőkben.

LICZENMAYER SÁNDOR.

A ki közelebb a magyar képzőművészeti társulat kiállításában megfordult, s ott Liczenmayer mesteri Faust-kartonáiban gyönyörködött: az bizonyára Reszö trónörökös kívánságával egyetértőleg gondolt a kitünő művészre, hogy egészen magunknak kellene őt megnyernünk. Mert fájdalom, habár a magyar nemzet fia, s ma is önértetes büszkeséggel vallja magát annak, ő nem a mienk, nem köztünk él és nem hazánkban működik. Rea is illik a költő igazsága, hogy művész hazája széles e világ; az övé különösen az. Külföldön tartózkodik egy negyed század óta, s dicsőségét szerzett nevének széles e világ műértő közönsége előtt. Faust-képei nemcsak az eredeti szöveget díszítik, hanem az angol, a svéd, a belga fordítást is — a többi közt. Valahányszor e képekbe elmélyedünk, valahányszor Faust borongó és tépelődő, a Margit megbízó és nyílt alakja élénk domborul, életteli teli plasztikai szépségében: mindannyiszor élesebben érezzük a fájdalmat, melyet hazai művészeti viszonyaink fejletlensége okoz a szívnek. Hiszen meglehet, ha Liczenmayer kiképezetése után hozzánk visszatérhet vala, ha virágzó képzőművészeti akadémiánk és piacunk van: ma e gazdag alkotó tehetség nem a Göthe drámai költeményének, hanem a Madách Ember tragédiájának a tolmácsa, s a műben nem egy, hanem két magyar szellem tartana diadalmenetet széles e világon.

Kiment és künn maradt, mint Munkácsy és Benczur, Böhm és Wagner: ékesen bizonyítva, hogy a magyar elég gazdag, hogy művészi erőket adjon — a világnak, s egyszersmind világosan példázva, mennyire szegény arra, hogy azokat megtarthassa — magának.

De ha most így van is, bizunk, hogy legalább a jövőben egészen a mieink lesznek. Erősen hisszük, mert erősen kívánjuk, hogy a közoktatásügyi miniszter törekvése a magyar képzőművészeti akadémia föllállítására sikerüljön. Hiszen valósággal pirulnunk kell, hogy oly parányi ország, mint a minő Belgium, melynek területe alig akkora, mint néhány magyar vármegye, két kitünő művészi akadémia és tíz műiskola fentartására képes, mi meg egyetlen egynek a szervezésében még ma is habozunk. Pedig mindaddig, míg a képzőművészeti akadémiát meg nem alkotjuk, épen legjelesebb művészeinket nem hívhatjuk haza; s mindaddig,

a míg köztünk nem élnek és nem működnek, érdekes és értékes művészeti piacot nem teremthetünk, s a magyar művészetnek nagyobb lendületet nem biztosíthatunk. Azért elodázhatatlan kötelessége a kormánynak s az irányadó köröknek, hogy vessék meg mielőbb az alapot, a mi jeleseinknek elégséges a megélhetésre és működésre itthon.

Azok között, a kik a magyar képzőművészeti akadémiában helyet foglalandnak, mindenesetre ott kell lennie annak a férfinak is, kinek arcsképe mai lapunk élén áll, kinek pár gyönyörű kompozíciója mai számunkat ékesíti, kinek nevét a képzőművészeti társulat kiállításának Faust-kartonai hirdetik.

Ez Liczenmayer Sándor, ki 1839-ben szüle-

tett Győrött. A reáliskolákat odahaza elvégezve, 1856-ban műszerelő nagybátyja, Edl Tivadar, pozsonyi birtokos és királyi tanácsos kívánságára Bécsbe ment, hogy ott a képzőművészeti akadémia növendéke legyen. Az osztrák fővárosban azonban csak másfél esztendeig maradt, s onnan műértő nagybátyja meghagyásából Münchenbe ment, melynek képzőművészeti akadémiaja Cornelius, Kaulbach, majd Piloty igazgatása alatt európai hirre emelkedett. A fiatal művész itt eleinte Hiltensberger és Anschütz vezetése alatt folytatta tanulmányait, de 1862-ben már Piloty iskolájába jutott, hogy ő is emelje legyen később azon dicsőségnek, melyet az Németországban a festészetnek újabb fölvirágoztatásáért kiérdemelt. Ez iskolából oly művé-

LICZENMAYER SÁNDOR.

szek kerültek ki: mint Defregger, Makart, Max és Losso, a magyarok közül: Wagner, Liczenmayer, Székely Bertalan és Benzur Gyula.

Piloty oldala mellett Liczenmayer csakhamar nagyobb műhöz fogott, mely «Mária és Erzsébet királyasszonyokat Nagy Lajos királjánál» ábrázolta. A kép nemcsak kiváló kosztüm-tanulmányra vallott, a mi a Piloty-iskolának általában nagy előnye, de meglepő bizonyossága volt a fiatal művész alakító és rendező tehetségének is, azonkívül élénk érzékének a kolorisztika iránt. A kivétel hirdette a biztos kezét, a fölfogás a gondolkodó fejet, mely bele hatolt a történet szellemébe. Liczenmayer ez időszertint beható historiai tanulmányokat folytatott; a jelesebb munkákat átválta, s a Hohenstaufok korához egész esomó vázlatot készített. S mind ennek dacára ráért részt venni a képzőművészeti akadémia 1865-re hirdetett két pályázatában, még pedig oly sikerrel, hogy mindkettőben az első díjat nyerte, egyszersmind az egyik vázlatnak «Thüringi Erzsébet szenté avatásának» elkészítésére is megbízást kapott. A megbízásnak már 1867-ben megfelelt, s az elismerést csak tetézte gyorsan következő új képe, melyen «Mária Terézia királyasszony egy szegény beteg nő gyermekét szoptatja», s melyet a Vasárnapi Ujság is közölt 1868. évi 5-ik számában. A kép, mint festőművészt Liczenmayert mai magaslatára emelte; a szép ifjú királyasszony s a szegény nyomorult beteg közti ellentétet teljes erővel zsákmányolta ki; s oly vonzó melegség áradt el az egésznek levegőjében és színezésében, a mi egyképen megnyerte a műértőket és műszeretőket, s a kép metszetének gyors kelendőséget és elterjedést szerzett. A feltűnő siker után Liczenmayert több megrendeléssel halmozták el, így a többi közt a müncheni gärtner-téri népszínház függönyének megfestésével, báró Stieglitz pedig egy nagy vadászjelenet készítésével. A kép, melyen Liczenmayer és Wagner együtt dolgozott, mint dekoratív munka, a németalföldi stíl legszerencsésebb újabb termékei közé tartozik, eleven és hatásos.

Most a művész kilépett az iskola kebeléből; festett arcképeket és rajzolt illusztrációkat Schiller és Goethe egyes műveire. E foglalkozása közben 1870-ben érte a kitüntetés, hogy Bécsbe hívták az udvarhoz ő felsége, a király arcképeinek festésére, a mely megbízás a portraik egész seregét zudította a nyakába. Az osztrák-magyar monarchia előkelő köreiben divat és chic lón a Liczenmayerrel való lefestés, úgy hogy a művész e foglalkozást végkép megunva, visszamenekült Münchenbe. Ott még ugyanazon évben, 1872-ben boldog házasságot kötött egy szellemes és szép amerikai nővel. Az áldó frigy melege új lelkesedéssel töltötte el, s egymásután következtek templomból kijövő «Margit»-ja, «Imogen és Jachimó»-ja s «Erzsébet, Anglia királynéja, a mint Stuart Mária halálós ítéletét aláírja» s mindegyik a belső lelki világ mesteri kitűkröztetésével; 1876-ban pedig előállott a modern művészet egyik legmaradandóbb és legremekebb alkotásával: a Faust-cyklussal, mely a müncheni művészvilágot és közönséget lázas izgatottságba ejtette s a magyar művész nevével széles e világon elhíresítette.

Merész földatra vállalkozott, mikor Faust illusztrációjához fogott. Goethe tolmácsolásában Németország legjelesebb művészei versenyeztek, kiknek csontja és vére a német népéből való, s kik minden erejüket összeszedve igyekeztek méltók lenni a költőhöz, hogy átértsek és megérzékítsék az ő gazdag költői világát. Cornelius és Kaulbach, Ramberg és Kreling jártak már előtte; Cornelius és Kreling a Faust

magyarzatában, Kaulbach egyes alakjainak utánteremtésében, Ramberg a «Herman és Dorottya» illusztrálásában. És Liczenmayernek sikerült a vállalat, győzelmesen emelkedett Cornelius, Kaulbach és Kreling fölé, s kimagaslóbb helyet vívott ki, mint Ramberg, noha ennek illusztráció-cykusa e művészet terén korszosnak nevezhető, eszményisége és eleganciája mindenk fölé áll.

Liczenmayer gazdag képzelete és teremtő ereje több változatosságot és lüktetőbb életet tudott alakjaiba önteni, mint elődei közül akármelyik. Cornelius, a ki a festők között a germán szellemek legpregnansabb kifejezője, igen helyes érzéssel a saját korába helyezte Faustot, s a Dürer és Holbein modorával teremtette meg. De a modorhoz mereven ragaszkodott, minek következtében rajzai nagyon is markansak, sok helyütt szögletesek; nála az egyéniség elhomályosodik s Faustot inkább a középkori német alakok szellemében általánosítja. Kreling szegényes a motívumok föltalálásában s erőteljes a jellemzők kidomborításában. Kaulbach meg, mint igen sok képeben, úgy Goethe alakjainak utánteremtésében is ürességbe és szinpadiaságba vezet el. Nagy tehetség, de vadászsa a hatást s hamis páthosza esik. Liczenmayer egyiránt ismeri a kort és az embert, mesterien jellemez és költőleg eszményít, mint Faust tépelődő elmélyedései és Margit lányos mozdulatai feltűntetik, különösen erős szemé van a lelki mozzanatok megfigyelésére s avatott keze azok föltüntetésére. Mióta e kartonok az 1876-iki müncheni mű- és iparkitállításon megjelentek: azóta csak rajongottak föltűntők s magasztalásnál nem volt egyéb a kritikájok. Vanak műremek, melyeket csak éltetni kell; — ilyen a Liczenmayer Faust-cykusa. Nagyon nehéz volna az 50 darab közül a legszebbet ép- úgy, mint a legkevésbé sikerültet kiválasztani. Kiválólag szépek: Margit a gyönöszékben (melyet mai számunk bemutat), a Mater dolorosa előtt, Margit anyjával meg két testvérével; Faust álma, víziói a Walpurgis-éj és boszorkányainak lovgalása, táncza, Mefisto és a tanítvány, Mefisto az Auerbach-pinceben, a kerti séta: Faust és Margit, Mefisto és Márta (melyeket mai számunk színtén közöl). Egyik nagyobb bravourra vall, mint a másik. Nemcsak a sajtó és közönség, hanem a müncheni képzőművészeti akadémia is sietett elismeréssel adózni kitűnő hazánkfiának, s 1877-ben tiszteleti tagjának választotta.

De alig hangzottak még el a rajongás szavai, mikor Liczenmayer Schiller «Harang»-jának kartonáival az 1878-iki müncheni egyetem kiállításán újra csodálatot keltett s bebizonyította, hogy a mennyire avatott ismerője a német stílnak, ép oly könnyű művészettel mozog a rokokóban is, hogy szelleme és phantaziája szinte kiapadhatlan forrása mind a naiv, mind a drámai motívumoknak. És nem csodálhatjuk, ha ilyen művészi erőnek ily fényes sikereket után a württembergi kormány úgy szólva *fehér lapot* küldött, hogy írja rá követeléseit, a melyek mellett hajlandó lenne a stuttgarti képzőművészeti akadémianál közreműködni. Liczenmayer megtette s néhány-nap mulva megkapta azokat *aláírva*, — s ma a stuttgarti akadémia igazgatója.

Pár készülöben levő képét — «Az első szerelem» (egy leány macskával), «Az első barátság» (egy fiú ölelbel) s «Margit a rokkával» — befejezte, s minden megtisztelő bucsu-tüntetés elől kitérve, a bajor fővárost elhagyta s jég rövid felső-olaszországi kirándulás után helyét Stuttgartban elfoglalta, hova néhány tehetséges tanítványa is átköltözött.

Hiszszük és reméljük, hogy nem sokáig ma-

rad ott, hogy mielőbb itthon fogjuk üdvözölni a budapesti képzőművészeti akadémianál.

Széchy Károly.

A TENGER MELLŐL.

(W. M. . . . nak.)

I.

Az Adriára mentünk,
Mely forrt s emelkedett,
Talan azért, hogy esőkkel
Érintse képedet . . . !

Evezünk gyors útemben
A kékül síkon át, —
S te énekelted hosszan
A *Santa Luciat* . . . !

S a tenger vitte hangod', —
Oly jól esett neki, —
Rengette habról habra
A végtelenbe ki . . . !

Oh jól tudom — a merre
E kedves hang röpi,
Ott csillapul az orkán,
S esügesztett szárnynyal ül . . .

Csillag tör át a felhőn,
Áldással lesz a vész,
S imára kulcsolt kézzel
Mereng a tengerész . . . !

II.

Azért, hogy nincs szebb gyöngyöd
Hullámid mélyiben:
Ne irigyeld meg, tenger,
Az én szép kedvesem!

Lásd, bennem nincs irigység; —
Átengedem neked
Egy boldog pillanatra
E bájos gyermeket . . . !

Im itt van . . . Bizva benned
Öledre ráteszem!
Mint habra hullott rózsát,
Úgy ringasd . . . csöndesen . . . !

III.

A gályát összezúzó
Morajló tenger-ár,
Aranytal vagy gyémánttal
Legyen megrakva bár.

Arany s gyémánttal terhelt
Hajó akad elég,
De ennél remekebbet
Nem vittél soha még!

Zsongj éneket, vén tenger,
Szeldét, dallamost . . . !
Az én szívem legdrágább
Kincsét viszed te most . . . !

IV.

Alattad zúg a tenger,
Hulláma égre csap . . .
Oh! ne ijedj meg tőle,
Te vagy hatalmasabb!

Csak egyszer simogasd meg,
S hatalmas elvesztett, —
Rabszolgaként csokolja
Apró, fehér kezéd . . . !

V.

Az emberek csodálják
A tenger mély vizét . . .
«Ah! mily határtalan nagy!
Mily tiszta és mi szép . . . !»

Higyjétek el — a szerelmem
Van oly határtalan;
De sokkal tisztább, mélyebb,
S több — édesége van . . . !

1881. június 6.

Ábrányi Emil.

A MAGYAR SZÍNÉSZET VISZONYAI EZELŐTT FÉLSZÁZADDAL.

(1832.)

HORVÁTH GYÖRGY agg színész elbeszélése után
közli: EGERVÁRY P. ÖDÖN.

Horváth Györgyöt is ép úgy, mint sok más fiatal embert, a szinpad ácsillogása büvölte el, s költötte föl lelkében a vágyat, melyet leküzdeni nem tudott, hogy ő is egykor mint király és bámult hős tündököljön ama deszkákon, a hol emberül megállani oly könnyűnek látszott előtte. Igen sokáig küzdött ez eszmével, s bele telt egy pár év, míg megére az ép akkor Szombathelyen működő *Komlós* Ferencz szinigazgatóhoz beállított, előadá szándékát s a színészet iránti legyőzhetetlen vágyát.

Komlós, az elsőrangú magyar szinigazgatók egyike, be nem fogadott akármik társulatához, első szerelmes színésze *Lendvay Márton* (az idősb), szende színésznéje *Lendvayné Hivatal Anikó*, a szerelmes hős pedig a legszebb magyar színész *Tóth Pista* volt, mind a három már akkor jó hírből álló művészek, kiknek játéka vonzó és büvölt, s maga az igazgató is fogas színész és író volt, tehát megvalogatta egyéneit, a mennyire akkor válogatni lehetett. A fürge, vidám mosolyú fiatal Horváth György megtetszett neki, s szigorú vizsga után legott befogadta, Thalia kispapjává avatván őt, s az első előadásra néma szerepben, mint statisztát léptette föl. E minőségben jó ideig kellett maradnia, hogy a szinpadot megszokja, s a lámpalázból kivetkőzzék.

Szombathelyről Zala-Egerszegre, Keszthelyre, Balaton-Füredre s Veszprémbe költözött a társulat, a hol igen sovány jövedelmek voltak, habár gróf Zichy főispáni beiktatása kedvéért mentek oda, a kinek tiszteletére díszelőadást is tartottak.

Györről sem mosolygott rájuk a szerencse, a közönség egyáltalában nem volt a színházba járásra hangolva, s már örömet távoztak volna Pozsonyba, a hol ép akkor az országgyűlés állott, s az ottani német szinigazgatóval *Komlós* már meg is kötötte a szerződést. Hogy tehát legalább egyszer megteljen a színház s utazni lehessen, *Komlós* különös ötletre jött.

Ugyanis élt akkor Győrben egy *Pelikán* nevű, tudományosan kiképzett férfiú, de ki egyszersmind elmezavart is volt s rendszeren rimekben beszélt. Csakugy szórt a verset, a miért poétának neveztek el; az ottani urak minduntalan tréfát üttek vele, koronkint egy-egy koholt ezíra rendelt készitettek számára s azt díszesen kiállított diploma mellett küldték el neki, egyszer a khinai, majd meg a japáni császár, mongol, tatár khán és emir, muszka czár, stb. aláírásával. Ez oklevelekben el volt sorolva a nagy költő világra szóló érdeme, szivethódító, bájjengzeti versezete s eddigi fényes pályájának nagy horderejű vívmányai, stb. Ép ez időben kapott a győri uraktól egy új rendjelet megaranyozott ezüstbe foglalt hét lófarkkal, óriási nagy oklevél kíséretében, küldöttség által kézbesítve; az oklevél alá a török szultán neve volt jegyezve.

Pelikán poéta ez érdemeleket azután minden nagy ünnep alkalmával mellére akgatta, szép fekete frakkot és tetőtől talpig ahhoz illő ruhát öltvén, a miről az ő pártfogói, a győri urak gondoskodtak, fejére pedig osztrák tábornoki sapapá kalapot csapott fel, s büszkén lépdelt fel s alá a fő utcákon s ha a templomban, vagy a nyilvános ünnepélyeken megjelent, retentelt komoly és böles arcot vágott s a köztisztelést megkívánta. Azonban egy-két érdemjel hétköznap is mindig díszelt a mellén, a nélkül soha ki nem lépett.

E sajtóságos egyéniség különben igen szelid és csendes elmezavart volt, közkedvességben állott, s bárhova bekopogtatott, szívesen fogadták, mindennütt terített asztalra talált, világi uraknál ép úgy, mint a káptalani székes kanonokok házában, anyagilag tehát miben sem szenvedett szükségét.

Miután mindez tudva volt *Komlós* előtt, rávette *Pelikán* poétát, hogy újév napján lépjen föl a szinpadra, s általa készített rimes versekben köszöntse föl a közönséget. Ez legott készséggel vállalkozott erre, s büszke volt e megtiszteltetésre.

A falragasok tehát hirdették *Pelikán*, a közkedvességű győri poéta föllépését s a nézőtér a zsufolással megtelt. Egy vitézi fényes darabot adtak elő, melyben *Tóth Pista* a királyt személyesíté, s mikor a szerep szövege szerint, trónon ülve e szavakat mondta: «Bocsássátok előmbé az udvari poétát», im belépett *Pelikán* szokott nappali öltözetében, fekete frakkban, sapapá-kalappal a fején, s mellén összes érdemeleivel.

Az igazgató azonban, a ki e tréfát még inkább fűszerezni akarta: négy színészt ördögnek öltöztetett föl, ezek égő szövevnyel léptek ki s *Pelikán* körül ugráltak, a miről neki előleges tudomása nem volt, eleinte megdöbbent s hátrált, a közönség azonban tapsolt és eljenzte kedvelt poétáját, s így csakhamar neki hevült s bátran szavalta el saját költeményét; felköszöntötte a nemességét, a győri polgárságot, s utóljára hagyta a főtisztelendő papságot, melynek sok jótéteményeivel élt, de azért élezt szórt ellene, úgy hogy a közönség lepiszszegte, miután a győri papság már akkor minden előítélet nélkül, népszerű s oly hazafias érzelmű volt, hogy a színelőadásokra páholyokat is bérelt.

Pelikán jól mulattatta a közönséget és neve megtölté a nézőtér; be is futkosta ezután a várost, s mindenütt azzal dicsekedett, hogy ő rántotta ki a színészeket a bajból, különben nem tudtak volna Pozsonyba utazni; de azt is hozzátette, hogy illően megjutalmazták: harmincz ezüst huszast fizettek fölléptéért.

Komlós akként alkudott meg a pozsonyi német szinigazgatóval, *Hock*-kal, hogy a magyar szintársulat minden előadástól százszáz váltó frot (40 frot o. é.) fog kapni, s minden hóban tizenkétszer lép föl, de a 12-dik játék összes tiszta jövedelme a magyaroké marad. E 12-dik előadásra a belépti jegyeket az országgyűlési követeknek, s a felsőtáblai tagoknak árusították el, mely alkalommal a vagyonosb urak felül is fizettek, s olyankor mindig nagy bevétel volt. A föltételek tehát igen kedvezők voltak *Komlós* társulatára nézve.

Pozsonyban «Zsigmond király álma» című darabbal kezdték meg az előadásokat, melynek szövegét *Komlós*, az igazgató írta, zenéjét pedig *Csigó Lajos*, a társulat tagja szerette.

Minden előadásra megtelt a színház, míg ellenben a német igazgató jövedelme egyre apadt, még pedig olyannyira, hogy az ő előadásuk alkalmával a magyaroknak is kellett egy kis darabot adni, hogy a németeknek bevételük legyen, s olyankor mindig is volt jövedelem. A bőjt beálltával *Hock* német igazgató Bécsbe költözött dráma-társulatával, míg ellenben neje Bécsből Pozsonyba jött le operaszemélyzetével, a hol szintén színházat bérelt.

Híres és nagy jövedelmeket csináló darab volt ez időben az «Egy óra» című tüneményes, énekes és látványos darab, melyet már ezelőtt *Hock* társulata nagy kiállítással mutatott be a közönségnek. Ezt *Komlós* is elővette, már csak azért is, hogy a németekkel megmérkőzzék. A darabban egy óriás is szerepel, a kinek néma

szerepe van, s csak a fejével int, erre *Hock* a Pozsonyban állomásozó *Sándor*-gyalogezredbeli egyik rendkívül magas termetű őrmestert nyerte meg öt pengő forint föllépti díj mellett, de a ki a magyaroknak tíz pengőrt sem akart föllépni. Ekkor *Bajuszi*, a társulat díszítője, ezelőtt szatmári kispap s igen eredeti egyéniség vállalkozott *Brankó óriás* szerepére s úgy találta föl módját, hogy majd ő Horváth Györgyöt a nyakába veszi, s kettőjükből nagyobb óriás kerül ki, mint a csodamasz őrmesterekből egymagából. *Komlós*ynak tetszett az eszme s beleegyezett; a színházi szabók felöltöztették Horváthot, nagy pánczélt csatoltak mellére, vaslánczaccal öveztek körül, iszonyu nagy sisakot nyomtak a fejére, s *Bajuszi* vállaira ütették, de idő előtt, a ki az oldalfalak mögött oly hosszas ideig tartotta a nyakán Horváthot, hogy már tipegni és topogni kezdett, s a szinpadra érve, a legédekesebb jelenet alatt, összerogyott a teher alatt, s lett a rendkívül nagy óriásból meglehetősen kis ember, *Komlós* leírhatlan bosszúságára, a közönség nem csekély mulattatására, mely persze nagy kacajba tört ki. *Bajuszi* mindamelllett megkapta az ígért 15 huszas díjat, de azt keservesen érdemelte ki.

Kikeletkor *Balogh István*, a társulat egyik vénebb tagja, kedvet kapott az igazgatóságra, miután már azelőtt is vezetett társulatot s rávette *Lendvay Márton* is, hogy társul szegődne melléje, rózsaszinben festvén előtte a jövőt, s mindaddig kecsesgette, míg meg *Lendvay* megtetszett az eszme s szavát adta *Balogh*nak, hogy igazgatótárs lesz vele. Egy nagy szobát fogadtak ki tehát oly ezébből, hogy ott *Lendvay* az ujonnan kiállítandó díszletet megfesti. A vásznat megvették, összevarrták, *Lendvay* hozzáfogott a festéshez s az előfüggönyt igen szépen megfestette, mert ő meglehetősen festész is volt, arra szigetvári *Zrinyi Miklós* és nejét festette.

Most már *Balogh* és *Lendvay* fölmondtak *Komlós*ynak. Ennek híre csakhamar elszáryalt, az országgyűlési követek a felsőtábla tagjai *Lendvay*t e munkájáról mindenáron le akarták beszélni s végre azzal fenyegették, hogy ha most *Komlós*yt, illetőleg *Pozsony*t s az országgyűlést, a hol ez idő szerint a haza színe van, ott hagyja, többé az országban sehol pártfogására ne számoljon. Ez hatott, *Lendvay* megfogadta a jó tanácsot és *Komlós*ynál maradt.

Balogh István azonban és neje, *Somogyi és neje*, a ki ritka férfias modoru pipásasszony volt, és *Horváth György* ott hagyta *Komlós* nagy társulatát és *Pozsony*nt, egy ladikon a Dunához közel, a Csallóközben fekvő *Vajka* faluba költöztek, egy parasztkoresmába szálltak, melynek tulajdonosa, egy kastélyos földesur, díjmentesen engedte át az ivószobát, s az udvaron heverő ócska hidasdeszkákat is a színészek szabad rendelkezésére bocsátotta, a miből ők szinpadot építettek, s pár óra alatt ott tündöklött a Thalia temploma, az iddogáló parasztek nagy bámulatára.

A korsma ivója azonban csak oly föltét alatt lón a társulatnak átengedve, hogy abból a mulatókat csakis a pénzért megnyitásokor szabad kiutasítani. Ekkor aztán az igazgató, *Balogh bácsi*, teljes szinpadi jelmezben és kifestve sorra járta és szölitotta föl az inges pártfogyas vendégeket, hogy van-e kedvük a szinjátékok (komédiát) megnézni vagy pedig haza menni szándékoznak? mert a ki marad, annak négy garast kell fizetni. Találkoztak olyanok is, a kik maradtak, s *Balogh bácsi* beszédre a garasokat.

Egy darabban a még akkor fiatal és kezdő színész *Horváth György*nek egy vén tábornokot kellett volna játszani, a mit ő sehogysem akart elvállalni. *Somogyiné* fölmentette a keserű pohár alól, s vállalkozott a vén generálist

eljárni oly föltétel alatt, hogy neki Horváth egy struczollat ajándékoz. El is játszta Somogyiné a vén tábornokot, még pedig derekasan, s föl sem tűnt, hogy asszony, mivel magas termete, széles válla, pirosposzgás nagy holdvilág arca és erős kemény hangja volt; inkább is beillett volna ő férfinak, mint nőnek, minden tekintetben.

A társulat a Körösy párral megerősödvé, Csallóköz legnagyobb városába, Somorjára ment. Itt, annak dacára, hogy jó jövedelmek voltak, Horváth György megunta a kis társa-

«Mókus»-ban Ugri Laczit is játszta már; ekkor Gaál azzal ijesztette, hogy Komlósnál husz év múlva se fog kapni ilyen szerepet.

Ezalatt Pozsonyban a redoute-teremben fényes udvari bált rendeztek, melyre csak a legválogatottabb közönség volt meghíva. Farkas József a híres magyar táncos és színész, a ki ép akkor jött haza Párisból, a hol nagy diadalt aratott, szintén meg volt híva e bálba oly czélből, hogy éjjeli szünóra alatt magyar magántáncot járjon el. Farkas igen drága, aranyra kihányt díszmagyar ruhában, kardosan lépett

Szöllősy hírét vette, Pozsonyban termett, s ő is fölépett a magyar magántáncban a szinpadon azért, hogy e hatalmas vetélytárral megmérkőzzék; de föléptek egyszerre is, mindketten egymás mellett táncoltak, s összes erejüket és tehetségüket összeszedték. Szöllősy sokkal fiatalabb volt, s tovább tartotta ki, míg ellenben az idősebb Farkas izmai elgyengültek, lába kifáradt, az oldalfalak mögé vonulni kényserült, s ekként Szöllősy lett a győztes, legalább a közönség neki adta az elsőséget.

Pozsonyból Győrbe szállította társulatát

LICZENMAYER FAUST-ILLUSZTRÁCIÓIBÓL. — A KERTI JELENET.

ságot és a kis helyeket, levelezésbe tette magát Komlósyval, visszakívánkozott hozzá, a kitől szíves meghívást is kapott; egy szép reggelen bucsu nélkül hagyta el Balogh társulatát, s egy nádas kocsin Pozsonyba utazott, legelőbb is pártfogóját Tóth Pistát kereste föl, de mily nagy lett meglepetése, mikor ott Balogh Istvánt találta, a ki azt kérdezte tőle, hogy vissza akar-e hozzá menni, s midőn az nemmel válaszolt, Gaál Minyához fordult s kérde: «de te csak jössz velem?» «Már hogy ne mennék» — szölt az öreg s egyszermind Horváthoz fordult e kérdéssel: «mondja meg csak, miféle szerepeket játszott Balogh társulatánál?» Horváth elmondta, hogy

ki, s a szintén fényesen, huszárnak öltözött szolgálja követte, kardját s atillája alját leoldta, Farkas övig erő dolmányban maradt s oly ügyességgel s bájjal járta el a magyar magántáncot, hogy a nagy, fényes közönséget bámulatra ragadta, melynek tapsvihara szünni nem akart, s mely őt gazdagon megjutalmazta. E jeles táncművész Komlósy társulatánál maradt, tánczikolát nyitott, igen sok előkelő tanítványa volt, a színészeket azonban díjmentesen tanította, a szinpadon többször lépett föl, s mindannyiszor nagy tetszést aratott.

Mikor ennek, az ép akkor Pesten tánczikolát tartó s szintén hírneves táncművész

Komlósy, a hol mindössze három előadást tartott. Itt ismét mind a két táncművész fölépett, s ismét Szöllősy lett a győztes, kit a közönség letartóztatott, s ő ott tánczikolát nyitott. Farkas pedig a társulatnál maradt.

Innen Komáromba mentek át, hol a szigeten épített arenában játsztak s Fácny Lajos által rendezett nagyszerű képletek (tableaux) igen nagy közönséget vonzottak.

A nyarat Balaton-Füreden töltötték, a hol Komlósy társulatát nagy veszteség érte, miután a már akkor szép hírnévre emelkedett fiatal művész Lendvayné-Hivatal Anikót a Budán játszó Pily szinigazgató társulatához csalogatta,

sőt személyesen is eljött Füredre. Így sikerült őt magával vinnie Budára, s reá egy hétre Lendvay is, habár ellenezte neje távozását, szintén ott hagyta Komlósyt, s Budára ment. Ezek helyébe azután Abday Sándor, s a szintén jó hírnévben álló szende színész Abdayné-Böszörményi Johanna, Száky József, Udvarhelyi Miklósné és a széptehetségű színész, Erdős jöttek, de Lendvay Mártont, kivált pedig Lendvaynéét egyik sem volt képes pótolni, Böszörményi Johanna csak az árnyéka volt.

Ekként megerősödvé Komlósy társulata, Székes-Fehérvárra ment, a hol mindössze is az a megemlítésre méltó eset adta elő magát, hogy egy előadás alatt, a főszerepet játszó Tóth Pistát a mennykőnek kellett volna lesujtani s a röppentyű el nem sült. E hiba Bajuszi díszítő

Székes-Fehérvárról Pestre ment a társulat a nagy német színházba játszani.

LICZENMAYER FAUST-ILLUSZTRÁCIÓIBÓL.

Kitünő művész hazánkfiának a német költőkirály nagy remekéhez készített jellemző rajzaiból két lapot (egyike kettős) mutatunk be olvasóinknak, melyek a *Ströfer T.* müncheni kiadónál megjelent nagy díszű illusztrált Faustkiadásból valók.

Bár olvasóink előtt a Göthe Faustját, akár eredetiben, akár magyar fordításaiban kétségen kívül ismeretesnek tehetjük föl, s csak inkább emlékeztetésül mutatunk rá a szöveg illető helyeire, az illusztrációk megérthetőségeért.

A kettős kép a híres kerti jelenetből van véve, melyet, a mint a költő által gondolva s

karjára fűződik s megereszti üres beszébe zuhogó zsilipjeit.

E keserűen humoros kép háta mögött egy megható idylli kép körvonalai fejlenek ki: a Faust és Margit kezdődő szerelmi regénye. Mefisztófelesz azért foglalja el a hiu szomszédnét, hogy Faust szabadon szépeleghessen Margitnak.

A jelenet színhelye: kert, melynek tekervényes utain, bokrai sűrűje közt a két szerelmes, sovárgó s édelgő pár, egymástól külön-külön, karöltve sétál.

Im egy pár vonás a két, egymásba szövődő beszélgetésből.

Márta. Az ur hát utazóba van csak mindig?
Mefisztó. Hajh, hogy az embert dolgai kényszerítik! Mily nehezen hagy ott egy jó helyet! Pedig maradni, hűbe, neu lehet.
Márta. Fürgébb korunkba járja ugy a hogy, Vigan nyakunkba venni a világot; De jó időnk mindegyre fogy

LICZENMAYER FAUST-ILLUSZTRÁCIÓIBÓL. — A TEMPLOMI JELENET.

mester büne volt. A darabot, melynek czime «Bartolomeo Caramanno a tengeri rablók fejedelme, vagy a cucorai szűzek» volt, ismételték. Ekkor előállott Fülöp János s olyan mennykővet ajánlkozott készíteni, a mely okvetetlen elsül. Komlósy tehát megbizta, hogy készítsen, de nem egyet, hanem ötöt, Bajuszival közreműködve, azért, hogy ha az egyik el nem sült, hát akkor a többit gyujtsák meg egyenkint. A röppentyű-mennykő azonban most sem sült el, a függőnyt le kellett eresztetni, s alighogy lehullott, im elkezdett pattogni és durrogni mind az öt mennykő egymás után, a közönség nagy mulatságára, mely hangos kacagásra fakadt.

irva van, nem is lehetett másképp mint így párhuzamosan illusztrálni, mert az egy jelenetben kettő van összeszőve, egyik a másiknak árnyéklással s kidomborítására szolgáló.

Faust meglátta és megszerette a templomból kilépő és ártatlansága bájában ragyogó Margaretát. Mefisztófelesz, a csábító gonosz lélek, magára vállalja, hogy bevezeti a leányhoz s megkeríti neki e semmi rosszat nem sejtő ártatlanságot. E czelra a sikamlós erényű szomszédasszonyt, az idősecske, de még tetszeni vágó Mártát is felhasználja, kinek férje távol országokon jár s rég nem adott hírt magáról. A szalmaözeveg könnyen és szívesen elhiszi, hogy férje elveszett odakünn s ő igazán özvegy lett; előbb a szomorú hír hozójának karjába ajúl; de mindjárt rá kellett kezdi magát;

S hogy sirba agglegényként vánszorogj, Azt nem kívánja jó barátod.

Mefisztó. Borzadva is nézek elébe!
Márta. Hja, szép uram, gondold meg idejébe. (Elmennek.)

A szin másik oldalán — a kert másik övényén, Faust és Margit jönnek. Édes szerelmők ártatlanabb s eszményibb szavakban ömledéz. A mint elmennek, ismét a másik pár kerül elő.

Márta. Ti szegény asszonyok, hiába vagytok rajta. Az ilyen agglegény bajjal javítható.

Mefisztó. Csak a tanító legyen ilyen fajta; Ki tudja? Megtanuljuk a mi jó!

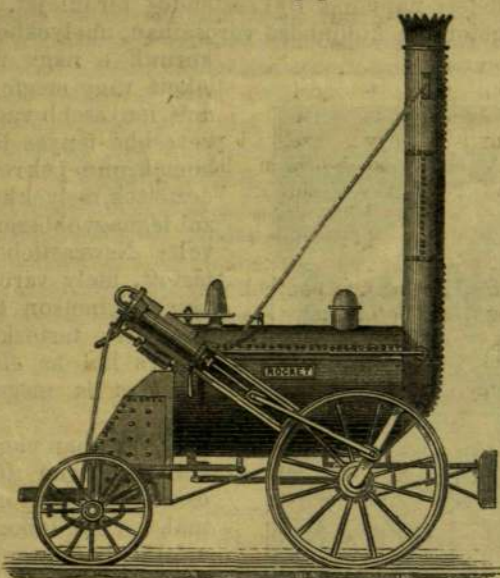
Márta. Hát igazán, uram, nem késett el a lecke? s így tovább.

Faust és Margit egyre mélyebben beles-

tölgfát ültetett el a ház elé, Stephenson tisztele-
tére. Ugyanitt több gémozondonyt is kiállítottak,
köztük nagyon érdekeseket. Ott lehetett látni
az első gémozondonyt, melyet Stephenson össze-
szerkesztett, s melynek rajzát jelenleg be is
mutatjuk az olvasónak. A gép, dacára a nehéz-

'Rocket' az első lokomotív.

kességnek, melylyel minden első találmány bír,
még ma is jó állapotban van, s működni képes.
Az első személykocsikat, valamint a régi gépek
közül többeket is bemutatnak. (Stephenson arcz-
képét, s a legelső mozdonyok egyikének, a
'Lokomotio-n'-nak rajzát 1875. évi 42-ik szá-
munkban mutattuk be.)

Az egész társaság visszaterve Newcastlebe,
folytatódta az ünnepélyességek. Diszesen föl-
kantározott és fölborított erős lovakkal és
teherszállító kocsiikkal hosszú menet állított
össze, mintegy annak jelképezésül, hogy a

Az első személyszállító kocsi.

lovak szabadították föl a nehéz vontatás terhe
alól. Aztán a nép tartott proceszsiót. A nagy
piazcon több mint 40,000 ember haladt el ün-
nepélyes díszbe öltözve. A menet több mint
három óráig tartott.

Az ünnepély legkimagaslóbb része azon-
ban az volt, hogy ez alkalommal egy egyszerű
iskolának vetették meg alapját. Az iskola három
részből fog állani. Legelső szakába föl fognak
véteni az elemi tanórákat végzett ifjak. A má-

A második személyszállító kocsi.

sodik szak gépészek számára való, s a Durham
és Northumberland grófságbeli ifjak vehetők
föl belé, a kik a tizenkilenc éven még nincsen-
nek túl. A legfelsőbb szak osztályába az alsób-
baktól vesznek föl olyanokat, a kik szorgalom
és tehetség által magokat különösen kitün-
tették. Meltó befejezésül az ünnepélynek
200,000 forintnyi összeg gyűlt össze egy Ste-
phenson számára emelendő emlékoszlopra.

LEVÉL KURDISZTÁNBÓL.

Diarbekir, 1881. május 28.

(Tigranocerta. A levegő nélküli város. Régi vízvezeték.
Hogy építik a házakat. A skorpiók ellen. Műemlékek a per-
sák előtti időkbel. Felekészetek. Egy magyar ember az olasz
barátoknál. Három konzul. Mr. Barnham, és Szekender bég,
Fritsch Gusztáv házának temetése. Egy francia utazó.)

Immár elmúlt két hete, hogy Karputh-
ból ide érkeztem a rekkenő hőségű és vég-

hetetlen rossz klímájú kurdisztani fővárosba.
Ez a hajdani Tigranocerta, a melynek falai most
is köröskörül fennállanak, közben-közben bást-
tyákkal, fenn a rovátkok kissé megsejülve; de
különben a négy kapu és a gömbölyded vagy
négyzetű bástyák teljes épségben vannak ma
is. No de persze nem kell oly magas falakat és
oly szegletesen bemélyedő kapukat képzelnünk,
mint Európában; de azért is még eléggé im-
pozánsak távolról úgy, mint közelről, s a köz-
egészségre nézve igen ártalmasak, nem enged-
vén a levegőt szabadon keringeni, a városnak
különben is igen szűk, piszkos, czikzakkos ut-
czácskái és terein. Egyedül a város észak-keleti
része az, mely egy kissé magasabban fekszik —
a Satt-Tigris folyó jobbparti magaslatain. Itt
van csak egy kissé jobb levegő.

A régi vár és kastély teljesen romban áll,
de még mindig külön kapu vezet hozzá; benne
a régi szaraly vagyis kormányzósi épület. Az
új künn van nyugatra a várostól felőrányira s
vele szemközt a katonai kórház, a hole sorokat
írom, s melyet most az internacionális és török
távirda- és postáigazgatóság használ. Ablak-
ai a szép, majdnem le a Sattig elterjedő ker-
tekre néznek.

A többi városrészek a Mardin- és a legin-
pozánsabb, a Rum-kapu felé — de mely
nevezet jelenben elvesztette értelmét, igen kevés
rum-görög lakozván a mondhatni egymagában
álló görög templom körött a másfajta lakosság
középette, — alantabb feksziknek s el lehet mon-
dani igazán róluk, hogy a levegő sem járja
őket.

A víz csak járja, mert három vízvezetéken
keresztül hozatik a városba, messze 3—4 óra-
járásnyira fekvő falvakból. Ezek közt legneve-
zesebb az, mely a görög kapuhoz közel izeve-
tes művészettel épített vezetékekkel vezetetik
be s egész utján jól ki van kövezve, hosszú-
dad koczkás gránit-kövekkel, de nincsen se ta-
karitva, se tisztán tartva, s a rajta esett sérülé-
seket is lóganejjel feldozzák ki, s az emberi
holttetem, ha megöletés után véletlenül be-
vetetik, hetekig elfekszik ott benne, míg teljes
rohadásnak indult egyes elszakadt részei figyel-
meztetik a népet, hogy vegye ki onnan.

Igy áll itt a dolog a csatornázással is, az
utczák s a piacok tisztántartásával. Van ugyan
egy alkalmazott orvos és egy u. n. 'egészség-
ügyre fölügyező bizottság', de ezek működése-
nek vajmi kevés látszata van, s a város, mely
síma papályos téren, kertektől körülveve oly
szépén fekszik, a lemenő vagy fölkelő nap su-
garaitól megkoronázott falakkal és bástyákkal
egyikévé lesz a legegészségtelenebbeknek. Te-
gyük hozzá még a temetési módot s a temetők
helyeztetését, török módra közvetlen a város-
kapuk előtt, és azt, hogy a régi szánok és ár-
kok kiszáradtak s betömettek ugyan, de helyük-
et álló vagy csak kevésbé folyó víztölcsők fog-
lalják el nyugatról, sűrűn benőtt kertek rendet-
len tömege keletről és délről le egészen az itt
lassan és keskeny ágyban több hidtől áthidalva
kanyargó Tigris partjáig; s hogy ezen kívül
még az időjárás is a legkülönösebbek, a legvál-
tozókényabbak közé tartozik: magyarázatát
fogja lenni, hogy miért van oly halvány és egész-
ségtelen színben a szegényebb lakosság, a mely
nem menekedhetik egyszer abba a magasab-
ban fekvő helységbe, mind ezt a tegnapi innen
elutazott angol konzuli helyettes Mr. Barnham
tevő, máskor meleg fürdőre pl. Csermükbe, mint
ezt az orosz konzul családja cselekszi, s nem
ihatik folyton a Tigrisből hozott és szézen át
letisztított vizet.

Mennyi minden lézas betegségnek mennek
itt keresztül a lakosok, mily kelendő itt az or-
vos, gyógyszerész és fűszerár (akhtar), a ki
melleseleg orvosi mesterséget is üz; — mily egész-
séges ehhez képest a magasabban fekvő, nagy
kiterjedésű, de kisebb népességű Erzerum,
melynek lakossági száma most már nem üti
meg a 40,000-et, míg a Diarbekiréi tulhaladja,
nem is tekintve az örökös flottans kurd és arab
népséget!

A házépítésben a fát is igen kimélik itt, min-
dent az idők viharától meglikgatott négyzetű
granitkövekből építnek; a házak udvarainak,
szobáinak talaja és oldalfalai mészkővel, min
így építvék. Valami mészfélével péppel bevonják a
falat s a tetőt, s így csupaszon adják berbe,
egy kis szivattyú kuttal együtt, a melylyel a
vizet a csatornából felszivattyúzzák ott, a hol
az esés különben az önkényes előzőknekre

nem elég nagy. A jobb és nagyobb házakban
egy kis kertecské s a mellett kömedencében
viktörök van. Közül egy kis szökőkuttal. Az
alsó szobák köből építvék a nyáron nap közt
itt időznek s nem mint Bagdadban a föld alatt,
a felső szobák inkább fából alkotvák s téli lakó-
szobák. Mint Erzinghianban és Khárput kül-
városaiban, itt sárból vagy sárteglából épített
házakat látni ritkán lehet, miután a kőanyag
olcsó, a fa meg drága.

A fából és sárból épített házakban skorpió
nem igen tartózkodik, csakis körepedésekből
szokott nyári hő napon vagy éjeken előbujni,
vagy lepottyanni. Elővigyázati szabály ellenök-
ben magas fapapusban járnai, az alsó ruhát jól
összeszedni, a földön nem aludni s ha egyszerű
megszurt, akkor a sérült tagot a seb fölött jól
lekötni, bevagdalmi és égetni a sebet. A kisebb
skorpiók szúrása ellen azonban elegendő egy-
szerű ipecacuana-pép rátétele a sebre.

Mind ezt persze csak lassankint tudtam
meg; úgy azt is, hogy a város kőfalai s egyéb
köemelekei, mint a nagy meeset udvarát kerítő
márványkő-oszlopok ivelt sorok; gyönyörű fa-
ragványokkal, koszorozott oszlopfejekkel s ki-
tűnő szépen kifaragott oszlopdekkal, a persa
hódítás előtti idők maradványai.

Van a városban igen sok szép és nevezetes
meeset török iskolákkal, vízzel bőven ellátott
nagy udvarokkal, az örmény gregoriánusoknak,
örmény katolikusoknak és kongregacionisták,
ugy episkopális protestánsoknak külön egyhá-
zaik. Nevezetes a khaldaeus egyház is, melynek
patriarkhája jelenleg ép itt tartózkodik. E fele-
kezethez legtöbbször arabok tartoznak és örmé-
nyek; tiszta régi khaldaeus kevés van s már az
iskolákból is ki akarják küszöbölni e nyelvet.
Pedig én e nyelven irt bibliákat magam is lát-
tam tegnap a 8-ik századból és a 13-ikból. Kül-
önösen számos a khaldaeus egyház Mosulban,
Urfában, Bagdadban stb., bár azelőtti 300 püs-
pöksége alig egynehányra olvadt.

Az arab keresztények egy része khaldaei
katolikus és gregoriánus, a másik nesztorianus.
E mellett az olasz kapuczinus hittérítőkné is
van egy néptelen puszta zárdájuk és templom-
uk itt. Működési helyüket áttették Khárput
meesetébe, hol azonban az új vali Abd-ullah
pasa nem a legjobban bánt el velük, mikor leg-
első ízben nála tisztelegtek: 'Kik vagytok, mit
kerestek itt? nem ismerlek titeket; okmányaitok,
szabadalmi leveleitek egy batkát sem ér-
nek, utajat kell szereznetek, addig se nem
templomozhattok, se nem építhettek?' — Lett
erre aztán felzúdulás, telegrafirozások pápai nun-
ciuszohoz és Francia követhoz Konstantiná-
polyba, honnan még ez ideig a válasz meg nem
érkezett.

E latin szertartású, többször olasz szármá-
zású csuklyás hittérítők zárdájában tartózkod-
dik immár három hó óta egy bajai derék mag-
yar szappanosmester V. F., ki vendéglős volt
Boszniában, s miután Oroszországot, Bulgá-
riát, Abyssiniát és Egyiptomot megjárt volna,
Alexandriából jött egyenesen Aleppóba, onnan
Urfába s innen ide azon szándékkal, hogy Bag-
dadba tovább megy; de a barátok visszatartot-
ták s most náluk igyekszik hasznosítani magát.

A katonaság közül immár csak a mi rendsz-
gyalogzászóaljunk maradt itt, meg egy század
lovasság s fél üteg ágyú. A falak teljesen véd-
telenek s tulajdonképp csempészet elleni sorom-
pónál többre nem használhatók: mindazáltal
a dohánycsempészetet nyíltan és minden tar-
tozkodás nélkül üzük s az öröket jól elődöntik
alkalmaszerűleg.

Három konzul székel itt: persa, orosz és
angol. Az orosz nagy pompát üz. A tulajdon-
képi angol kurdisztani konzul Trotter ezredes
már régóta szabadságon honn van Angliában.
Helyettese, a vice-konzul Mr. Barnham pár
nap előtt utazott el innét végkép Kerazunt felé;
a legjobb emléket hagyván itt hátra mind a
benszülőttek, mind a csekély számú európai
kolonia előtt. Így pl. csak azt kell megemlíte-
nem, mit az itten március 1-én elhunyt honfi-
társunk Szekender bég (Fritsch Gusztáv) fényes
eltemetése, hagyaték rendezése, sírjára illő
emlék emelése által tett.

Ma reggel utazott el innen Bitlis felé egy
francia utazó-társaság, mely a legkényvelme-
sebb sátrakban, a legfényesebb ellátással, telje-
sen európai kényelemmel utazik. Vezetője
Chantre Erneszt, a lyoni természeti muzeum
aligazgatója, a lyoni anthropologiai társaság

titkára, ki 1876-ban a budapesti anthropologiai
kongresszuson is részt vett s annak titkára volt,
s Pulszky Ferenc és Römer Flóris, Lenhossék
és Szabó József tanár urakra élénken emlékszik
vissza. Jelenleg itt koponyaméréseket vitt vég-
hez kurd fejeken, úgy itt nálunk a katonakör-
házban, mint a városban, s lefenyképezette
utitársá Barry Emil kapitány által a jellegze-
sebb alakokat. Harmadik társ Motte Donát,
ugyancsak a lyoni természet múzeum öre, ki
különösen madarak kitömésével, halak, gyíkok
elhelyezésével foglalkozott.

Kovácsnai B. D.

katonasoros a kis-ázsiai török hadseregéből.

HÁNY FOK MELEG VAN ?

Sokszor olvassuk angol és amerikai lapok-
ban, hogy itt és amott 90 vagy 100 fok stb.
meleg van, de kevesen tudják maguknak meg-
magyarázni ezt a borzasztó magas hőmérséklet-
et s legtöbbször azt toll- vagy nyomtatási hibá-
nak tulajdonítják; és ha vannak is, kik tudják,
hogy az angolok Fahrenheit szerint szokták
számítani a hőmérők fokait, nem ismerik a
Réaumur, Celsius és Fahrenheit rendszer közti
viszonyt, mely szerint egyik a másikból könnyen
kiszámítható.

Nem lesz tehát fölösleges, ha egyszerű
összehasonlító táblázatban e három rend-
szert megjelöljük egymás mellé állítjuk,
ugy a mint következők, megjegyezzük: hogy a
Réaurnál a víz 0 foknál fagy, + 80°-nál
forr; Celsiusnál 0°-nál fagy, 100°-nál forr;
Fahrenheitnél + 32°-nál fagy és + 212°-nál
forr.

A különböző hőmérőfokok összehason-
lítása:

Réaumur	Celsius	Fahrenheit	Réaumur	Celsius	Fahrenheit	Réaumur	Celsius	Fahrenheit	Réaumur	Celsius	Fahrenheit
fokozat szerint	fokozat szerint	fokozat szerint	fokozat szerint	fokozat szerint	fokozat szerint	fokozat szerint	fokozat szerint	fokozat szerint	fokozat szerint	fokozat szerint	fokozat szerint
0	0	32	21	26,5	79,5	41	51,5	124,5	61	76,5	169,5
1	1,5	34,5	22	27,0	80,5	42	52,0	126,0	62	77,0	171,0
2	2,0	36,0	23	27,5	81,5	43	52,5	127,5	63	77,5	172,5
3	3,0	38,0	24	28,0	82,0	44	53,0	129,0	64	78,0	174,0
4	4,0	40,0	25	28,5	83,0	45	53,5	130,5	65	78,5	175,5
5	5,0	42,0	26	29,0	84,0	46	54,0	132,0	66	79,0	177,0
6	6,0	44,0	27	29,5	85,0	47	54,5	133,5	67	79,5	178,5
7	7,0	46,0	28	30,0	86,0	48	55,0	135,0	68	80,0	180,0
8	8,0	48,0	29	30,5	87,0	49	55,5	136,5	69	80,5	181,5
9	9,0	50,0	30	31,0	88,0	50	56,0	138,0	70	81,0	183,0
10	10,0	52,0	31	31,5	89,0	51	56,5	139,5	71	81,5	184,5
11	11,0	54,0	32	32,0	90,0	52	57,0	141,0	72	82,0	186,0
12	12,0	56,0	33	32,5	91,0	53	57,5	142,5	73	82,5	187,5
13	13,0	58,0	34	33,0	92,0	54	58,0	144,0	74	83,0	189,0
14	14,0	60,0	35	33,5	93,0	55	58,5	145,5	75	83,5	190,5
15	15,0	62,0	36	34,0	94,0	56	59,0	147,0	76	84,0	192,0
16	16,0	64,0	37	34,5	95,0	57	59,5	148,5	77	84,5	193,5
17	17,0	66,0	38	35,0	96,0	58	60,0	150,0	78	85,0	195,0
18	18,0	68,0	39	35,5	97,0	59	60,5	151,5	79	85,5	196,5
19	19,0	70,0	40	36,0	98,0	60	61,0	153,0	80	86,0	198,0
20	20,0	72,0	41	36,5	99,0	61	61,5	154,5	81	86,5	199,5

Ha e táblázatot figyelemmel áttekintjük,
látni fogjuk, hogy e három rendszer: Réaumur,
Celsius és Fahrenheit (ha ez utóbbiból 32-t mint
állandó mennyiséget levonunk) oly viszony-
ban állanak egymáshoz mint 4, 5 és 9. Így pél-
dálul 4° Réaurnál 5° Celsiusnak és 9° (41—32=9)
Fahrenheitnek felel meg. Ha tehát olvassuk angol
lapokban, hogy Kalkuttában most 90,5° me-
leg van s akarjuk tudni, hogy ez Réaumur szer-
int hány foknak felel meg, először is levonjuk
32-t a 90,5-ből s marad 58,5, melyet 4-el
szorozva, 9-el elosztva ki fog jönni 26° Réau-
mur; vagy ha 4 helyett 5-el szorozzuk s ugyan-
csak 9-el osztjuk, akkor Celsius szerint 32,5°-nak
fog megfelelni, a mint a fentebbi táblázatból is
látható.

A ki a szabály általános alakban kívánja
látni, adhatjuk azt a következő algebrai kép-
letben is:

Réaumur	Celsius	Fahrenheit
1	5/9 (t-32°)	9/5 t
2	5/9 t	9/5 t + 32°
3	t	9/5 t + 32°

A szerint, a mint egyiket a másikba akar-
juk átváltoztatni.

A t betű a hőmérők fokozatát jelenti.

Példák:

131° Fahrenheit hány Celsius?
alkalmazva 5/9 (t-32°) képlet leend:
5/9 (131-32) = 55° Celsius.

80° Celsius hány Fahrenheitnek felel meg?
Itt a képlet leend 9/5 t + 32° = 9/5 80 + 32 =
176 Fahrenheit.

50° Celsius hány Réaumur?

4/5 t = 4/5 50 = 40° Réaumur, stb.

Bodola Lajos.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

'Szegeđ népe'. Ős Szegeđ népköltése. Gyű-
tötte Kálmány Lajos. I. kötet. 'E gyűjtemény, —
mondja a bevezető szó — nem évek során át tartó
fáradtság eredménye. Csak negyedévig gyűjtöttem
szülővárosom népköltését.' A hirtelen munka meg-
is látszik a kötetben. Hosszabb idő alatt s több gond-
dal bizonyosan teljesebb gyűjteményt lehetett volna
adni; de nem ez a főbb, mert ezen a kitérésre helye-
zett II-ik s esetleg további kötetek segíthetnek.
Hanem az, hogy a gyűjtő, a mit Szegeđben hallott,
mindugy vette mint Szegeđét. Pedig tudjuk, hogy
terjednek a népdalok és mesék helyről-helyre, vidék-
ről-vidékre. A gyűjtőnek, ha Szegeđ népét akarta
festeni dalában, meséiben, szokásaiban, kritikával
kellett volna eljárni, kiválogatva az ott termettet a
bevándorlótól; ez több időt, több gondot kívánt
volna. Ám a gyűjtemény így is igen becses. Becses
terjedelménél fogva is. 15 ballada s rokon nemű, 80
szermel dal, 50 hazafüti s katonadal, 12 puszta s
pásztor dal, 12 bordal és köszöntő, 30 tréfás és gnyad-
s, s még négy tréfás vers, 12 vegyes dal, 100 dajka-
rim, gyermek-vers és játék, 12 szokás (ide sorozva a
mysterium-fajtaikat is), 50 reálolvasás s egyéb babo-
nás mondas, 35 kisebb nagyobb mese, 12 csali mese,
60 találós mese van benne. Becsesek a jegyzetek is,
összehasonlításokat tartalmazván az eddigi népdal-
és mese-gyűjteményekkel. Toldalékok az Ős Szegeđ
nyelvjárása van ismertelve s fejtegetve; — mennyi ala-
possággal, szóljanak hozzá a nyelvészek. — A gyű-
jtemény létrejöttét Szegeđ város lelkes törvényható-
sága segítette elő; s mint e részben első példát az
országban, méltó elismeréssel kiemelni. Vajha min-
den vidék tenne ennyit népköltési és néprajzi ha-
gyományainak összegyűjtésére és fontartására! A
nagy nyolczadtré XV. VII. és 216 lapra terjedő
kötet ára 1 frt 50 kr.

Arany műveinek teljes kiadása. Ráth Mór
tevékeny kiadói vállalkozásának huszonöt éves kor-
szakát méltólag kívánja megülni. Kiadja Arany
János összes műveit, a fordításokkal együtt. Ez lesz
az első teljes kiadás a nagy költő műveiből, még
pedig többféle alakban. A nyolczadtré diszkiadás
körülbelül 8—10 kötet lesz, s tartalmazni fogja az
Aristophanes fordításokat is. A 'Toldi-trilógia'
illusztrált albumszerű kiadásban is megjelenik, a
kisebb költeményekből, eposzokból Ráth kis-alaku
ugynevezett gyémánt-kiadás is rendez, 'Hamlet'
böl pedig kis nyolczadtré elzevir-kiadás. Végül a
'Családi könyvtár'-ban szintén kiadja Arany mű-
veit, melyek e szerint minden igénynek megfelelő
kiadásokban lesznek kaphatók.

Jogügyi könyvek jelentek meg a Franklin-
társulatnál, melyeket ajánlunk az illetékes körök
figyelmébe. Székács Ferenc ügyvéd és budapesti
törvényszéki bíró, 'A magyar büntető eljárás kéziköny-
ve'-t írta meg, a büntető eljárás tüzetes ismerteté-
sére, melyhez gyakorlati téren elég tapasztalatot
szerezhetett, s hivatva van a törvénykezési gyakorlat
megállapodásait és irányadó elveit fejtegetni.
Könyve ismerteti a büntető eljárási rendszerek fej-
lődését; a törvényszékekhez utalt büntettek és vét-
ségekről szóló eljárást; a törvényszékek különös
eljárásairól és az egyes bíróságok előtti eljárásokról,
sajtóügyi eljárásról, stb. Czéjja a műnek első sor-
ban a jogász ifjúságnak nyújtani kézi könyvet; to-
vábbá oly ügyvédeknek és bíráknak, kik rendszeren
nem a büntető téren foglalkoztak, hasonlólag szok-
nak is, kik eddig közgazgatási téren működén.
bírói hatáskörbe léptek. A 200 lapra terjedő kötet
ára 1 frt 60 kr. — 'Az erdőtörvény magyarázata',
írta dr. Klekner Alajos, kassai akadémiai jogtanár. E
munka a bonolyult erdő-törvény magyarázatát a
miniszterium által kihirdetett pályázatra készült, s
nemcsak a törvény egyes szakaszait és intézkedé-
sének szellemét fejtegeti részletesen, hanem a törvény
egy-egy kifejezését s elnevezéseit is. Végül betűsoros

tárgymutató szolgál utbaigazítón. A terjedelmes
könyv ára 2 frt. — 'Dönténytár', a kir. Kuria sem-
mitőszéki és legfőbb ítélőszéki osztályának elvi je-
lentőségű határozatai. Kiadja a 'Jogtudományi Köz-
löny' szerkesztősége. XXVI. évfolyam. Ára 2 frt.

Alexandri Vasul működése a román irodalom
terén, e kissé nehézkes cím alatt jelent meg Dulf
Pétertől (a kolozvári egyetemen) egy bölcsészettu-
dori értekezés. Lapunkban ismételve volt méltó-
nyolva a román irodalom korunkbeli költőinek leg-
kiválóbbike, Alexandri, közölve életrajza, műveiből
mutatványok s a többi közt a latin népeket dicsőítő
himnusza, mely nemzetközi pályázaton nyert jutal-
mat. Annál inkább örülünk, hogy most egy kimerítő
tanulmányban vesszük beható méltatásul működé-
sének s függetlenül egész szemelvényt is a költő
jeles műveiből, ha nem épen jeles, de eléggé sike-
rült fordításokban. A 132 lapra terjedő műve,
szép- és kritikai szempontból, még fiatalos kísérlet,
de elég irodalomtörténeti s életrajzi anyagot tartalmaz,
hogy érdekesnek mondhasunk. Ára 1 frt 30 kr. s kapha-
tató (és megrendelhető) Kolozsvárt Steinnál és
Demjénél.

Ifj. Csáthy Károly debreczeni könyvkereske-
desében megjelent a tisztánlati ref. egyházkerület
superintendense által irt 'Vasárnapi, ünnepi és al-
kalmi imádságok templomi használatra' című ima-
könyv, most immár negyedik kiadásban. Ez minden
birálatnál élénkebben szól a mű becsé felől. Révész
imái mély n meghatják a szívet s zengetes nyelve-
zete, sok helyen költői emelkedettség, az egészen
átómól vallásos buzgóság teszik azt a prot. egyház-
irodalom maradvány kincsévé. A díszes kiállítású s
408 lapra terjedő imakönyv ára (?)

Ugyancsak említett könyvkereskedésben meg-
jelent Nagy Lajos mipepérsi lelkészétől két mű.

Az egyik 'Vázlatok közönséges, ünnepi és alkalmi
egyházi beszédekhez'. Segédkönyv ref. lelkészek szá-
mára. Huszonöt ív s 160 beszédvázlatot

